

**23 maart 1910**  
AWV opgericht

**14 juni 1911**  
Eerste leden-  
vergadering AWV

**29 juni 1912**  
Aanbesteding  
bouw Tolstraat

**1913**  
Eerste twee complexen  
opgeleverd (Tolstraat en  
Transvaalbuurt)

**1914**  
Begin eerste  
wereldoorlog

1910

1911

1912

1913

1914



## 1910 - 1919 Transvaalbuurt

### Berlage

1913 was een druk jaar voor de Algemene Woningbouw Vereniging, die drie jaar eerder was opgericht. Na de oplevering van het allereerste complex - 35 woningen in de Tolstraat in de Pijp - volgde al snel een veel groter complex aan het Transvaalplein en de Transvaalkade in Oost. Beide ontwerpen waren van Hendrik Berlage. De architectenkeuze van de jonge AWV werd in het jaarverslag van 1911 zo verwoord: 'omdat wij in den heer Berlage iemand hebben gevonden die onze leden solide en voorzover de bouwkosten zulks toelaten ook uit esthetisch oogpunt voorbeeldige woningen zal bezorgen'.

### Woningwet

Het AWV-complex in de Transvaalbuurt werd in drie fasen gebouwd.

Het eerste deel bestond uit 178 woningen waarvan vier met een winkel. De bouw werd op basis van de Woningwet gefinancierd met steun van de rijksoverheid. De woningen waren modern voor hun tijd. Ze hadden een wc die op de riolering was aangesloten en op de overloop was er een gootsteen om de was te doen. De woningen aan het plein waren iets chiquer dan de rest; deze hadden een eigen kraan in de keuken en de ramen van de slaapkamer konden open. Een douche was er nog niet, de eerste AWV-woningen met douche werden in 1925 gebouwd op de hoek van de Josef Israëlskade en de Amsteldijk.

### Kantoor aan huis

De woningen in de Transvaalbuurt waren bestemd voor leden, maar ook erg in trek bij de vakbond-

mannen en SDAP'ers die bij de oprichting betrokken waren. Commissaris Jan van Zutphen van de Diamantwerkersbond verhuisde 4 mei 1913 naar Transvaalplein 5 boven. AWV-oprichter Evert Kupers, later voorman van de vakcentrale NVV, woonde op nummer 20. Tot 1926 hield de AWV kantoor in de woning van secretaris Bronckhorst, ook aan het Transvaalplein. Tot in de jaren negentig was er een werkplaats op het afgesloten binnenterrein, bereikbaar via een poortje aan de Transvaalkade. Begin jaren tachtig werden de woningen ingrijpend gerenoveerd.

### Socialistisch bolwerk

In de beginjaren zijn er volgens verslagen van de bewonerscommissie problemen met het beheer van de gemeenschappelijke binnentuin. Gaandeweg ging het beter. De commissie organiseerde kindereesten en in de muzikentent op het binnenterrein waren soms concerten van De Stem des Volks. Tot de tweede wereldoorlog stond de Transvaalbuurt bekend als socialistisch bolwerk. Het plein werd jaarlijks op 1 mei feestelijk versierd. Leden van de AJC (Arbeiders Jeugd Centrale) verzamelden op zondagochtend op het plein en trokken met vaandels de buurt door.

### Oorlog

In de tweede wereldoorlog werd de Transvaalbuurt bestemd tot 'Judenkwartier'. Joodse gezinnen uit de rest van de stad werden gedwongen zich hier te vestigen. Bij razzia's werden joodse buurtbewoners op het Transvaalplein samengedreven; velen van hen overleefden de oorlog niet. Een gedenksteen aan de gevel van Transvaalstraat 115 werd op 4 mei 1987 door burgemeester Ed van Thijn onthuld. De AWV plaatst nog elk jaar een krans bij dit monument en vertegenwoordigers lopen mee met de stille tocht door de buurt.



**1915**  
Oplevering woningen  
Vogelbuurt

**1916**  
Watersnoodramp  
rond de Zuiderzee

**1917**  
Oprichting Amsterdamse  
Federatie van  
Woningcorporaties

**1918**  
Oplevering ATVA

**1918**  
Einde eerste  
wereldoorlog

**1919**  
Oplevering woningen  
Staatsliedenbuurt

1915

1916

1917

1918

1919

1920



**Feiten**

Architect	H.P. Berlage (1856-1934)
Oplevering	1913 (uitbreiding in 1922 en 1931)
Aantal woningen	178 bij oplevering, 156 na renovatie in 1982
Soort woningen	één- tot zeskamerwoningen van gemiddeld 64 m <sup>2</sup>
Stichtingskosten	460.000 gulden
Aanvangshuur 1913	circa 2,20 - 5,50 gulden per week
Huurprijs 2007	gemiddeld 366 euro per maand



**1920**

Eerste bezoldigd bestuurder AWV benoemd: HAJ van Bronkhorst

1920

1921

**1921**

AWV telt 4.342 leden

1922

**1922**

Oplevering woningen Amstelveensewegbuurt

**1923**

Geboortjaar Wim van Est, de eerste Nederlander die in de gele trui rijdt

1923



1924

In de Sovjetunie sterft Lenin

## 1920 - 1929 Betondorp

### Baksteen

Betondorp - zo heet Tuindorp Watergraafsmeer in de volksmond - maar de woningen die de AWV in deze nieuwbouwwijk uit de jaren twintig bouwde, waren gewoon van baksteen. Samen met de meer experimentele betonnen bouw van het gemeentelijk woningbedrijf vormden zij een tuindorp van in totaal circa 1800 woningen. Met de Brink als centrum, een bibliotheek als verzamelplaats en vooral geen café.

### Opzichterswoningen

De AWV kreeg al in 1917 een terrein in de Watergraafsmeer aangeboden door de gemeente, maar het bestuur reageerde in eerste instantie aarzelend 'op grond van vrij verre ligging van de stad'. Nadat een goede verbinding werd toegezegd

kon de bouw in 1922 beginnen. Aan het plantsoen bij de Ploegstraat staan de eerste AWV-woningen die in eerste instantie bestemd waren voor de opzichters. Hier legden de architecten Gratama en Versteeg de laatste hand aan de tekeningen. Het project verliep voorspoedig: de oplevering van het laatste blok stond gepland voor april 1925, maar was al in januari klaar. 'Derhalve zal de gehele bouw binnen den bepaalde tijd worden opgeleverd, hetwelk, voor zoover we kunnen nagaan, tot heden zelden of nooit voorgekomen is,' vermeldt het AWV-jaarverslag van 1924.

### Al doende leren

In de jaren zeventig werden de AWV-woningen in Betondorp grondig gerenoveerd. Het start-

schot werd in november 1973 gegeven door staatssecretaris Jan Schaefer (1940-1994), die eerder als wethouder in Amsterdam beroemd werd om zijn uitspraak 'In gelul kun je niet wonen'. Dit was een van de eerste renovatieprojecten in Amsterdam. 'Het wiel moest nog worden uitgevonden', schreef toenmalig AWV-bestuurder Jan de Jong in zijn memoires. 'Er was niets geregeld en we zaten met talloze technische, financiële en sociale vragen en problemen.' De steun van Schaefer was doorslaggevend voor het succes van het project. De renovatie op hoog niveau werd nog jaren gebruikt als referentiemodel voor renovaties in het hele land.

### Cruiff en Reve

Betondorp kent een groot aantal

beroemde inwoners, met Johan Cruiff voorop. Hij woonde als kind in een van de woningen van de AWV in de Akkerstraat. In 1999 was de voetballer weer even terug in zijn oude buurt om met een welgemikt schot een nieuw veiligheidssteunpunt te openen. Dit steunpunt is gevestigd in een voormalige werkplaats van de AWV. Ook Gerard Reve (1923-2006) was een bewoner van het eerste uur. Later verhuisde het gezin Van het Reve naar een andere AWV-woning aan de Josef Israëlskade, waar zoon Gerard De Avonden schreef. De 'rode' achtergrond van veel AWV-huurders bleek toen bij de renovatie in een woning aan de Ploegstraat een muurschildering werd gevonden met de tekst: 'Kiest Wibaut lijst 2'.



**1925**  
Eerste AWV-woningen  
met douche  
(Amstelkade/Josef  
Israelskade)

**1926**  
Kantoor AWV verhuist  
van woning secretaris  
(Transvaalplein) naar  
Smaragdstraat

**1927**  
Charles Lindbergh  
begint aan de eerste  
non-stop solovlucht  
over de Atlantische  
Oceaan

**1928**  
Evert Kupers wordt  
voorzitter van het  
Nederlands Verbond  
van Vakverenigingen

**1929**  
Beurscrash in New York,  
begin van de wereldwijde  
Grote Depressie

1925

1926

1927

1928

1929

1930



#### Feiten

Architecten	J. Gratama (1877-1947) en G. Versteeg (geb. 1872)
Oplevering	1925
Aantal woningen 1925	522
Aantal woningen 2007	434 (afname door verkoop)
Soort woningen	twee- en driekamerappartementen en enkele eengezinswoningen
Stichtingskosten	1.778.000 gulden
Aanvangshuur 1925	gemiddeld 4,60 gulden per week
Huurprijs 2007	gemiddeld 357 euro per maand

#### Te koop

Vanaf 2005 verkoopt de AWV een deel van de woningen in deze buurt; aan zittende huurders en bij mutatie aan iedereen die er belangstelling voor heeft. Vanwege een evenwichtige samenstelling van de buurt worden in totaal maximaal tweehonderd woningen verkocht. Woningen voor specifieke doelgroepen, zoals Miva's en Wibó's, zijn niet te koop. Alle verkochte woningen krijgen een nieuwe cv-installatie en mechanische ventilatie. De verkoop in deze populaire buurt loopt goed: eind 2007 stond de teller op 88.





**30 juni 1930**

Finale eerste WK voetbal gehouden, besluit hiertoe genomen in Amsterdam in 1928

1930

1931

**1931**

De eerste natuuristenvereniging, de 'Bond van Lichtvrienden'

1932

**1932**

Afsluiting Afsluitdijk



1933

**1933**

Opening Volkslogement Montelbaanstraat



1934

**1934**

Hitler komt aan de macht in Duitsland

## 1930 - 1939 Tuindorp Oostzaan

### Uitbreiding tuindorp

In de jaren dertig stak de AWV voor het eerst het IJ over om woningen te bouwen in Tuindorp Oostzaan. Dit tuindorp was al gerealiseerd in de jaren twintig en stoelde net als Betonddorp op de gedachte dat arbeiders in tuindorpen gezonder konden wonen en (dus) harder konden werken. In 1934 ontwikkelde Cornelis van Eesteren het Algemeen Uitbreidingsplan en dat besloeg ook Amsterdam Noord. Hij wilde Tuindorp Oostzaan uitbreiden ten zuiden van de Meteorenweg, en de AWV was een van de corporaties die daar zou gaan bouwen. De voorbereidingen voor de nieuwbouw nam veel meer tijd in beslag dan voorzien. Door de recessie na de beurskrach in 1929 bleek het moeilijk om financiële instellingen te vinden die bereid waren tegen gunstige condities leningen voor bouwprojecten te verstrekken. Het Rijk bood geen soulaas meer omdat de Woningwet inmiddels danig was ingeperkt en geen geld beschikbaar stelde voor uitbreidingsgebieden. Pas in 1934 werd de eerste paal geslagen nadat verzekeringsmaatschappij De Centrale steun had toegezegd.

### Met douche en bel

Het ontwerp van de AWV-woningen is van J.H. Mulder jr., die ook betrokken was bij de eerste fase van het tuindorp. Maar de architectuur van de huizen uit de jaren dertig is een stuk eenvoudiger dan die uit de jaren twintig. Toch boden de nieuwe woningen veel comfort. Alle woningen waren volgens het AWV-jaarverslag van 1934 'voorzien van douche-gelegenheid'. Een andere nouveauté was een



1935

**1935**  
Max Euwe wordt wereldkampioen schaken

1936

**1936**  
Jan de Jong treedt in dienst van de AWV



1937

**1937**  
Verlaging huur Amstedijkbuurt om leegstand tegen te gaan

1938

**1938**  
Robert Chelwood wint de Nobelprijs voor Vrede



**1938**  
Eerste AWV-woningen met collectieve cv (Landlust)

1939

1940

elektrische bel. In het bestek staat: 'In elke woning een elektrische schelleiding in loodkabel maken, met schalmeischel op nader aan te wijzen plaats en een drukknop bij de toegangsdeur aan de voor-gevel.'

### Scheepsbouw

Tuindorp Oostzaan was bestemd voor arbeiders bij de (schipvaart) industrie in Noord. De eerste woningen vanaf 1922 werden

gebouwd door de gemeente als noodoplossing voor de huisvesting van arbeiders van NDSM en later de NSM en de ADM. Het faillissement van deze scheepsbouwers in de jaren tachtig kwam hard aan voor deze hechte gemeenschap.

### Watersnood

Op 14 januari 1960 werd Tuindorp Oostzaan geconfronteerd met een watersnoodramp. Na een dijkdoorbraak stond de hele buurt onder water en bewoners werden geëvacueerd. Nadat de dijk was gedicht (33 uur na de doorbraak) en het water weggepompt kon de ravage in de woningen worden vastgesteld. De AWV richtte de werkplaats aan de Meteorenweg in als steunpunt en er werden zo veel mogelijk werklieden vrijgemaakt om modder en vocht uit de



woningen te verdrijven. De AWV besloot toen ook de tussenmuren van de kleine kamers en suite te verwijderen. Belangrijk voor de woningtoewijzing was dat ook het CBH (Centraal Bureau Huisvesting) de voormalige vijfkamerwoningen nu als vierkamerwoningen registreerde. Over de financiële

afwikkeling van de kosten na de watersnoodramp was nog jarenlang gesteggel met de gemeente, die pas na een rechtzaak in 1971 over de brug kwam.

### Zonne-energie

In 2001 kenden de AWV-woningen in Tuindorp Oostzaan een primeur: achterpadverlichting op zonne-energie. Op daken van schuren zijn zonnecollectoren aangebracht die het donkere achterpad verlichten. Dat is niet alleen milieuvriendelijk, maar ook voordelig voor de bewoners. Het teveel aan energie dat de zon levert wordt namelijk automatisch naar de huishoudstroomvoorziening gesluisd.

### Feiten

*Architecten*

*J.H. Mulder jr.*

*Oplevering*

*1936 en 1939*

*Aantal woningen bij oplevering*

*364 woningen (1936: 145, 1939: 219)*

*Aantal woningen 2007:*

*240 woningen (afname door verkoop)*

*Soort woningen*

*voornamelijk eengezinswoningen (twee tot zes kamers)*

*Stichtingskosten*

*1.133.000 gulden*

*Aanvangshuur 1936/39*

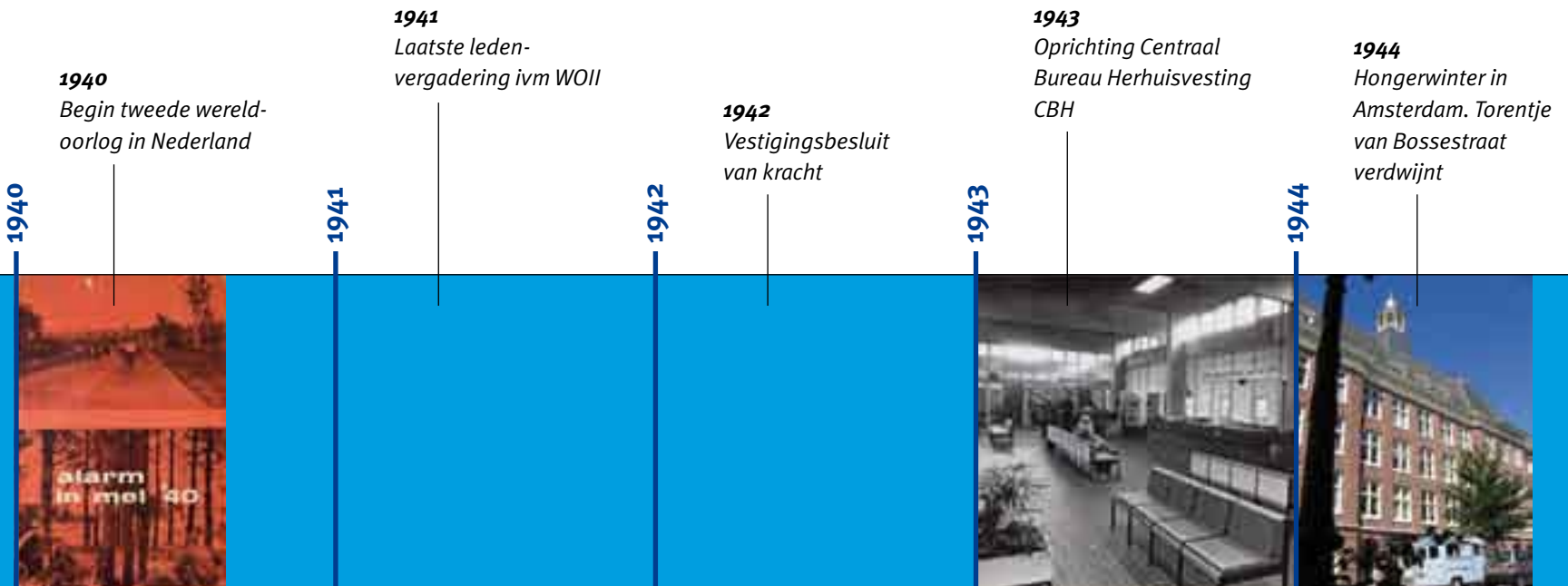
*onbekend*

*Huurprijs 2007*

*gemiddeld 397 euro per maand*







## 1940 - 1949 Gibraltarbuurt

### Strokenbouw

Deze gebouwen zijn een vroeg voorbeeld van 'het nieuwe bouwen'. Geen gesloten bouwblokken en doorlopende straatwanden, maar losse huizenblokken met een kop en een staart, de zogenoemde strokenbouw. En daar tussenin groen, licht, lucht en ruimte. Architect C. Keesman ontwierp de drie bouwblokken van elk vier verdiepingen aan de Kijkduinstraat en de Solebaystraat. Er zijn afwisselend drie- en vierkamerwoningen, van buitenaf herkenbaar door de smalle en de brede balkons. Bij het complex behoort ook een rijtje seniorenwoningen dat haaks op de portiekflats staat. Indertijd waren andere benamingen in zwang: in het jaarverslag van 1947 is sprake van 'woningen voor ouden van dagen' en voor 'normale gezinnen'.

### Materiaalschaarste

De bouw van dit complex stond al eerder in de planning, maar de naoorlogse materiaalschaarste zorgde ervoor dat de werkzaamheden pas in 1947 konden beginnen. Volgens het AWW-jaarverslag van 1947 had de schaarste aan materiaal en aan geschoolde bouwkosten enorme invloed op de kosten. 'De bouwkosten be-

dragen ongeveer viermaal het bedrag, waarvoor in 1937 en 1938 een arbeiderswoning van ongeveer dezelfde indeling werd gebouwd. Bedroegen de bouwkosten toen f 3.000 thans bedragen deze ruim f 12.000 per woning.'

### Ketelhuis

Bij de oplevering in 1949 had de AWW geen geld voor aanleg van centrale verwarming. Een eerder bouwproject in de nabijgelegen buurt Landlust, dat al in 1938 werd opgeleverd, was het eerste AWW-complex met collectieve cv.

Maar in dit naoorlogse complex werd de cv pas later aangelegd. Toen werden ook de ketelhuizen aan de kop van elk blok gebouwd. In de jaren tachtig werd de collectieve cv omgebouwd tot individuele verwarming, zodat elke bewoner zelf invloed heeft op de hoogte van de energierekening. Er werden ook nieuwe kozijnen met dubbele beglazing geplaatst.

### Kinderbadje

Aan het eind van de Gibraltarstraat werd in 1952 een pierenbadje aangelegd dat is ontworpen door

Jacoba (Ko) Mulder (1900-1988). 'Mejuffrouw Mulder', zoals zij werd genoemd, werkte vanaf 1930 bij de afdeling Stadsontwikkeling van de dienst Publieke Werken in Amsterdam. In 1958 volgde zij Cornelis van Eesteren op als hoofd van deze afdeling. Het bronzen beeld van de waterdraagster bij het pierenbadje is van Gerrit Bolhuis. Het badje is in 1996-1997 gerenoveerd en wordt sindsdien weer druk gebruikt. Een badmeester houdt toezicht vanuit zijn kantoor in een van de oude ketelhuizen van de AWW.

### CBH

De AWW kon niet alle woningen aan eigen leden toewijzen. Het CBH (Centraal Bureau Huisvesting) stelde per complex een verdeelsleutel op voor toewijzing aan eigen leden en aan woningzoekenden op de urgentielijst van de gemeente. Van de 144 woningen werden er 72 bestemd voor Amsterdammers met een urgentiebewijs. Dit systeem van woonruimteverdeling beleef bestaan tot 1996, toen nieuwe toewijzingsregels op basis van woonduur werden ingevoerd. Stadsvernieuwingsurgenten hebben nog wel voorrang maar de verdeelsleutel - die ook gold voor particulieren - is opgeheven.



1945

1945  
Einde tweede  
wereldoorlog

1946

1946  
AWV brengt gecombi-  
neerd jaarverslag uit  
over 1940-1945



1947

1947  
Woonruimtetwet  
van kracht

1948

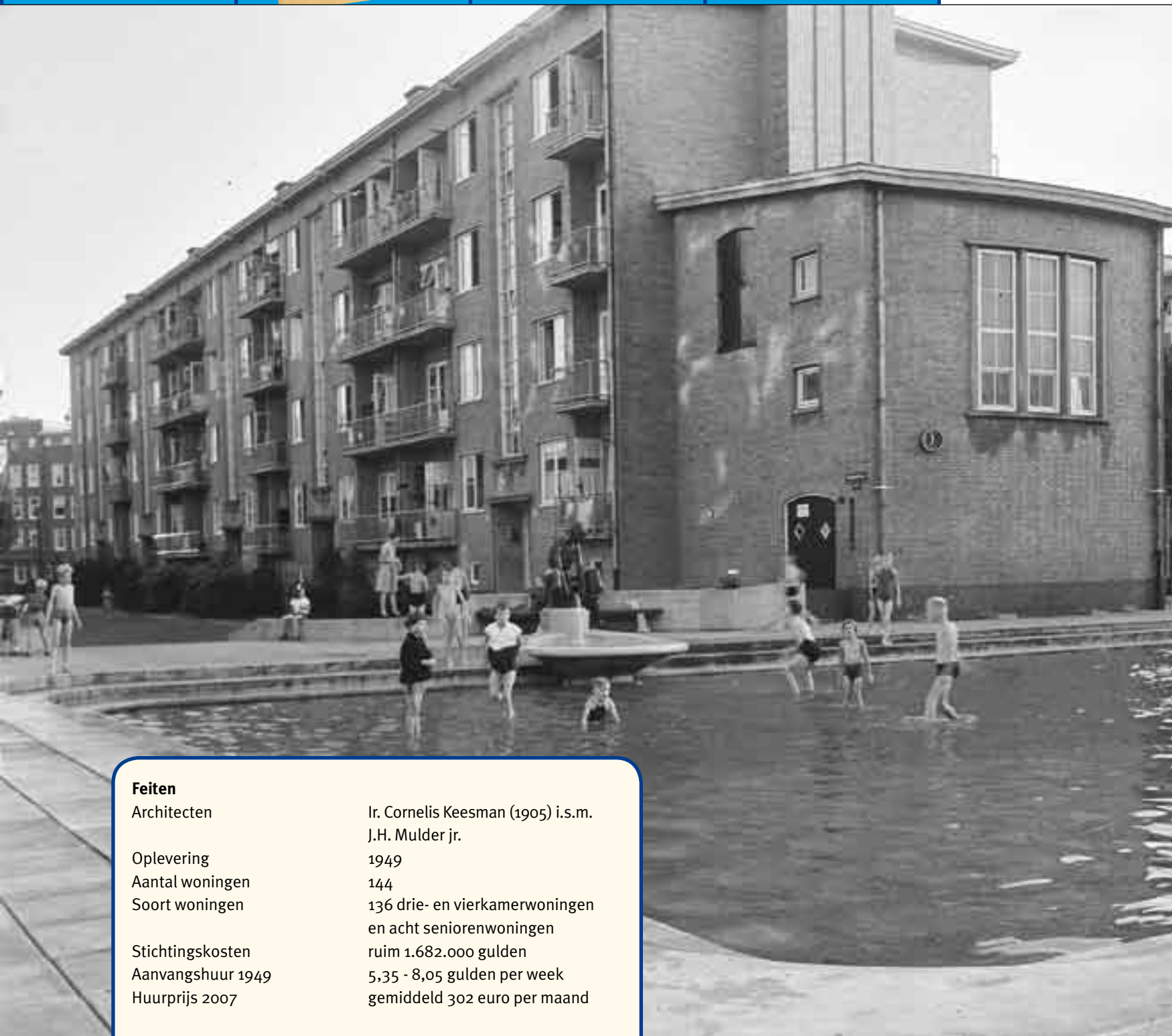
1948  
Oprichting van  
de staat Israël

1949

1949  
Ontstaan Frankfurter  
Buchmesse



1950



**Feiten**

Architecten	Ir. Cornelis Keesman (1905) i.s.m. J.H. Mulder jr.
Oplevering	1949
Aantal woningen	144
Soort woningen	136 drie- en vierkamerwoningen en acht seniorenwoningen
Stichtingskosten	ruim 1.682.000 gulden
Aanvangshuur 1949	5,35 - 8,05 gulden per week
Huurprijs 2007	gemiddeld 302 euro per maand



**1950**  
Oplevering  
Van der Kunbuurt

**1951**  
Oprichting stichting  
Willem Drees

**1952**  
Olympische spelen  
in Helsinki

**1953**  
Watersnoodramp

**3 februari 1954**  
Ijsschotsen voor  
de kust van  
Scheveningen

1950

1951

1952

1953

1954



## 1950 - 1959 Dudokhaken

### Westelijke Tuinsteden

In de jaren vijftig kwam de naoorlogse woningbouw goed op gang. Het woningbezit van de AWV groeide explosief door nieuwbouw in de Westelijke Tuinsteden. Eindelijk kon het Algemeen Uitbreidingsplan van Cornelis van Eesteren, dat al in de jaren dertig was vastgesteld daadwerkelijk worden gerealiseerd. Een van de architecten waarvoor de AWV koos in deze

Dudokhaken. Beeldbepalende details zijn bijvoorbeeld de serie kleine raampjes onder de kap met droogzolders.

### Vernieuwing Nieuw West

De Dudokhaken horen bij het vernieuwingsgebied in Nieuw West dat tot voor kort bekend stond als Parkstad. Deze grootste Europese vernieuwingsoperatie is al een aantal jaren bezig en zal circa 2015

zijn voltooid. Na een evaluatie werd een nieuwe taakverdeling vastgesteld, waarbij de corporaties meer investeren in de fysieke vernieuwing zodat de stadsdelen en de gemeente meer geld beschikbaar hebben voor sociale en economische verbeteringen. Deze zogenoemde 'parkstaddeal' werd begin 2008 met een raamovereenkomst bevestigd. De nieuwe taakverdeling houdt in dat corporaties ook de

volledige verantwoordelijkheid krijgen voor de bewonersparticipatie en voor de inrichting van de openbare ruimte. Voor de AWV is dit het eerst in de praktijk gebracht bij de Dudokhaken.

### Renovatie

De woningen in de Dudokhaken zijn niet meer van deze tijd: ze zijn klein en het casco is matig. Oorspronkelijk was het de bedoeling



jaren was Willem Dudok, onder andere bekend van het Gemeentehuis in Hilversum, maar ook ontwerper van het Havengebouw in Amsterdam. Dudok ontwierp voor de AWV in Geuzenveld achter het Lambertus Zijlplein een complex met 312 woningen. Opvallend is de combinatie van portiekflats en galerijflats die haaks op elkaar staan, vandaar de bijnaam



**1955**  
Albert Einstein  
overlijdt

**1 Juni 1956**  
Eerste vergadering  
van de Ledenraad

**1957**  
Jailhouse Rock van  
Elvis Presly een hit

**1958**  
Eerste AWV woning  
met individuele  
warmwatervoorziening

**1959**  
Nederlandse Corine  
Rottschäfer wordt  
gekozen tot miss World

1955

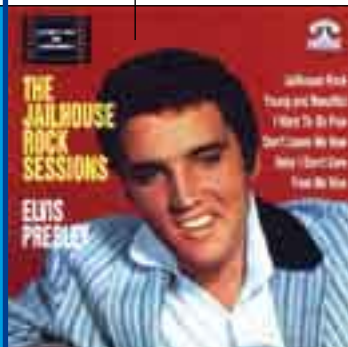
1956

1957

1958

1959

1960



deze panden te slopen en te vervangen door nieuwbouw. Maar vanwege de bijzondere architectuur en de stedenbouwkundige ligging heeft de AWV er nu voor gekozen om de Dudokhaken ingrijpend te renoveren. Hoewel bij eerdere renovaties veranderingen zijn aangebracht die we nu niet

meer als verbeteringen zien - kunststof kozijnen en het dichtzetten van inpandige balkons - is de stedenbouwkundige structuur van de wijk goed bewaard gebleven. Bij de komende renovatie worden woningen samengevoegd, extra woonlagen toegevoegd en liften bijgeplaatst. Drie van de zes

haken worden omgezet in koopwoningen, maar aan de buitenkant zullen die niet anders zijn dan de drie haken met sociale huurwoningen. De verkoop van de woningen is mede nodig om het project te financieren, want verbetering op hoog niveau is stukken duurder dan nieuwbouw. En dan nog steekt de AWV veel extra geld in dit project, maar dat is het waard in de context van de vernieuwingen in Geuzenveld. Na de renovatie bieden de Dudokhaken woonruimte voor senioren, mindervaliden, kleine huishoudens, gezinnen en startende kopers. De uitplaatsing van de bewoners is in volle gang.

De werkzaamheden beginnen in de zomer van 2008 en in 2010 is alles klaar.

#### **Buurtconciërge**

Om de leefbaarheid in sommige buurten te vergroten, stelt de AWV buurtconciërges aan. Zij zijn letterlijk de ogen en oren van de AWV in de buurt. Bewoners kunnen hen aanspreken, maar zij spreken ook bewoners aan als er sprake is van overlast of vervuiling. Kinderen uit de buurt worden betrokken bij diverse schoonmaakprojecten, zodat zij op woensdagmiddag niet uit verveling rondhangen en troep maken.

#### **Feiten**

Architecten	W.M. Dudok (1884-1974)
Oplevering	1956
Aantal woningen	312
Soort woningen	twee- tot vijfkamerwoningen, 44 tot 67 m <sup>2</sup>
Stichtingskosten	4.487.000 gulden
Aanvangshuur 1956	52,60 - 62,35 gulden per week
Huurprijs 2007	gemiddeld 336 euro per maand



**14 januari 1960**  
Watersnood in  
Tuindorp Oostzaan

**1961**  
De televisietoren  
van Lopik wordt in  
gebruik gesteld

**1962**  
Start bouw  
922 woningen  
Nieuwendam Noord

**1963**  
De AWV voert 1.192 leden  
af waarvan moet worden  
aangenomen dat ze zijn  
overleden tijdens WOII

**1964**  
Eerste commerciële  
tv-uitzendingen van  
het REM-eiland

1960

1961

1962

1963

1964



## 1960 - 1969 Buitenveldert

### De laatste tuinstad

Buitenveldert is de laatste tuinstad die is aangelegd als gevolg van het Algemeen Uitbreidingsplan. Er is een belangrijk verschil met de Westelijke Tuinsteden. In west werden vanwege de woningnood van de jaren vijftig 110 woningen per hectare gebouwd. Toen Buitenveldert in de jaren zestig aan de beurt kwam, was de ergste woningnood voorbij en was 55 woningen per hectare realiseerbaar. Dat betekent grotere woningen, minder hoogbouw en meer groen. Deze tuinstad was bedoeld voor de hogere inkomens; het percentage sociale huurwoningen is maar dertig procent.

### Vier van de zestien

De bouw van Buitenveldert was verdeeld in verschillende deelgebieden. Gebied E en F werd toegewezen aan vier corporaties die in totaal zestien flats lieten bouwen. De vier bouwblokken van de AWV bevinden zich aan de straten Doddendaal, Loevestein en Wijenburg. De straatnamen - typisch voor die tijd zonder het achtervoegsel 'straat' of 'laan' - verwijzen naar kastelen. De strakke flats met als enige versiering de opvallende brandtrappen voldoen geheel aan het ideaal van licht,

lucht en ruimte. De 156 woningen, variërend van twee tot vier kamers, bevinden zich aan galerijen. De beganegrondwoningen hebben een eigen ingang. De woningtoewijzing ging op rangnummer. Volgens het AWV-jaarverslag van 1963 varieerden de nummers van de nieuwe bewoners van 236 tot 22.228. Dit betekent dat zowel oude als jonge leden belangstelling hadden voor deze nieuwe wijk.

### Liften erbij

In de jaren tachtig begon de SEV (Stuurgroep Experimenten Volkshuisvesting) met een ambitieus liftenproject. Het was de bedoeling om in Amsterdam in totaal vijftig liften te bouwen bij bestaande woningen, om deze toegankelijker te maken voor senioren. In december 1990 werd de eerste lift gerealiseerd bij de AWV-flat aan Loevestein. Liften bijplaatsen klinkt eenvoudiger dan het is en de financiering valt vaak tegen. Zonder subsidie van rijk en gemeente en een flinke bijdrage van de AWV, zou het project veel te duur zijn geworden. Uiteindelijk was het mogelijk de lift aan te bieden voor een zeer beperkte huurverhoging. Ook bij andere flats in de buurt werden liften bijgeplaatst. De liften bestaan uit vrijstaande vierkante betonnen



1965

**23-januari 1965**  
Evert Kupers  
overlijdt



1966

**2 mei 1966**  
AWV kantoor verhuist  
naar Tournairestraat

1967

**1967**  
Voor het eerst wordt  
reclame uitgezonden  
op de Nederlandse tv

1968

**1968**  
Prinses Beatrix  
opent in Rotterdam  
de eerste metro



1969

**21 juli 1969**  
Eerste mens op de maan,  
Neal Amstrong

1970

kokers - elk met een felgekleurd tegeltableau - die via een stalen verbindingsbrug op de galerijen zijn aangesloten. Het liftenproject won in 1991 de Betonprijs 'voor bouwwerken waarbij de goede eigenschappen van beton op bijzondere wijze tot uiting komen.'

#### Vrije sector

De AWV-woningen in Buitenveldert zijn gebouwd als sociale huur-

woningen. Als hier een woning vrijkomt, wordt deze opgeknapt en in de vrije sector aangeboden. Dit is pas bij achttien woningen gebeurd aangezien de mutatiegraad in deze complexen erg laag is. De kwaliteit van de woonomgeving, onder andere met het vernieuwde winkelcentrum Gelderlandplein op loopafstand, draagt bij aan de tevredenheid van huurders over dit complex.

#### Feiten

Architecten	J. Brouwer en C.W. Schaling
Oplevering	1963
Aantal woningen	156
Soort woningen	twee- tot vierkamerwoningen, 40 tot 63 m <sup>2</sup>
Stichtingskosten	2.741.000 gulden
Aanvangshuur 1963	81,75 - 109,35 gulden per maand
Huurprijs 2007	Gemiddeld 446 euro per maand





**1970**  
De Beatles scoren een grote hit met *Let it Be*



**1971**  
Uit de Volkstelling 1971 blijkt dat 35% van de woningvoorraad in Nederland bestaat uit koopwoningen

**1972**  
Het Schouw opent haar deuren

**1973**  
Start renovatie Tuindorp Watergraafsmeer



**1974**  
Bouw 33 woningen Rapenburgplein samen met Amsterdams Bouwfonds

## 1970 - 1979 Holendrecht

### Geen tweede Bijlmer

Toen de gemeente plannen gingen maken voor een nieuwe uitbreidingswijk in Amsterdam Zuidoost, was dit in eerste instantie een vervolg op de bouwstijl van de Bijlmer. Maar op aandringen van

de corporaties - waarbij AWW-voorzitter Jan de Jong een belangrijke rol speelde - is de bebouwing in Holendrecht kleinschaliger geworden. Dit was de eerste keer dat corporaties - op hun nadrukkelijk verzoek - betrokken werden

bij het stedenbouwkundig ontwerp van een nieuwe wijk. De corporaties vonden dit belangrijk vanwege de beheerproblemen die kunnen voortkomen uit ondoordachte stedenbouwkundige beslissingen. Hoewel de plannen

van de gemeentelijke dienst Stadsontwikkeling al vergevorderd waren, kregen de corporaties op het laatste moment toch nog de kans om een eigen stedenbouwkundig ontwerp in te dienen. Dit plan van architectenbureau

### Feiten

Architecten	N. Schippers b.v., W.G. Quist
Oplevering	1976
Aantal woningen	totaal 2800, aandeel AWW na ruilverkaveling 1057
Soort woningen	twee- tot vijfkamerwoningen
Stichtingskosten	60.692.940 gulden (voor 1057 woningen)
Aanvangshuur 1976	onbekend
Huurprijs 2007	gemiddeld 495 euro per maand

1975  
Bewijs van  
aandeel

1 juli 1975  
Fusie AWV en  
Vereniging  
Amsterdams  
Bouwfonds

1976  
Ton de Roode  
in dienst AWV

1977  
Treinkaping bij  
de Punt

1978  
Einde renovatie  
Watergraafsmeer

1979  
2½% regeling bij renova-  
ties ingevoerd door  
overheid

1975

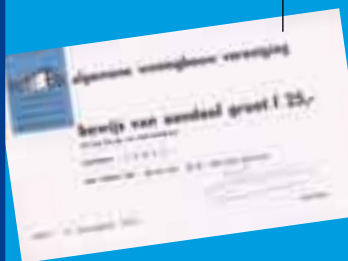
1976

1977

1978

1979

1980



Inbo vormt uiteindelijk de basis voor Holendrecht. Kenmerkend zijn de lage bebouwing rond groene binnengebieden en de autovrije kern die de buurt nu nog een dorpsgevoel geeft.

### Stichting Holendrecht

Een ander probleem van de Bijlmer was het sterk versnipperde bezit, als gevolg van de verdeelsleutel tussen corporaties, waardoor snel en eenduidig ingrijpen lastig was. In Holendrecht sloten de corporaties de gelederen: zij richtten in 1975 Stichting Holendrecht op die alle uitvoerende administratieve werkzaamheden namens de corporaties zou verrichten. Het eigendom van de woningen bleef dus bij de corporaties, maar het beheer was gecentraliseerd. Naast de circa 2800 woningen beheerde de stichting ook kinderdagverblijven en atelierwoningen. Stichting Holendrecht werd opgericht door zes corporaties (AWV, Eigen Haard, Patrimonium, Schaepman, Het Oosten en Zomers Buiten). Door fusies en overname van bezit beheerde de stichting aan het eind bezit van drie corporaties (AWV, Eigen Haard en Zomers Buiten). Per 1 januari 2004 werd Stichting Holendrecht opgeheven in het kader van een brede ruilverkaveling.

De AWV nam ruim duizend woningen in het noordelijk deel over en Eigen Haard het resterende deel.

### Jurmy Menckeberg

Complexbeheerder Jurmy Menckeberg is een bekend gezicht in Holen-



drecht; hij kent de mensen en hun wensen. Jurmy was initiatiefnemer voor een leerwerktraject dat zijn naam kreeg. Deelnemers aan het Jurmy Menckebergproject verrichtten allerlei werkzaamheden in de wijk. Bij dit project snijdt het mes aan twee kanten: de deelnemers doen werkervaring op en kunnen doorstromen naar een reguliere baan en aan de andere kant krijgt de buurt een forse opknapbeurt waardoor de leefbaarheid in de wijk wordt vergroot. Het project was in 2007 mogelijk dankzij subsidie uit het Europees Sociaal

Fonds. Er wordt nog gezocht naar vervolgfianciering, want het project heeft niet alleen toegevoegde waarde voor de deelnemers maar ook voor de buurt.

van een maatschappelijk cluster met onder andere een school en een buurtcentrum - zullen een impuls zijn voor de leefbaarheid in de buurt. Er wordt onderzocht op welke manier verbetering van de woningen bij deze positieve



### Vernieuwing

In 2005 hebben de AWV en Eigen Haard een wijkvisie opgesteld voor Holendrecht. Hierin staat dat het groene en dorpse karakter van de buurt van waarde is. Ontwikkelingen in de directe omgeving - zoals vernieuwing van het winkelcentrum en de bouw

ontwikkelingen kan aansluiten. Zo zijn in 2007 ideeën van de AWV om de woningen geschikter te maken voor gezinnen, bijvoorbeeld door middel van samenvoegingen, getoetst aan de markt. In 2008 wordt de uitkomst hiervan met het stadsdeel besproken en wordt er een ontwikkelstrategie opgesteld.



**1980**  
AWV-kantoor bezet door Bijlmermeer-bewoners, tegen hoge huren

1980



**1981**  
400.000 mensen demonstreren in Amsterdam tegen de plaatsing van kruisraketten

1981

**1982**  
De Venser in gebruik genomen

1982

**1983**  
Jan de Jong verlaat de AWV, na 48 jaar

1983



**1984**  
George Orwell schreef over dit jaar een boek.

1984



## 1980 - 1989 Pentagon

### Nieuwmarktbuurt gered

De aanleg van de metro had grote consequenties voor de Nieuwmarktbuurt. De oorspronkelijke plannen om de boel plat te gooien en hier een moderne nieuwe wijk te bouwen, werden na hevig verzet van buurtbewoners omgegooid. De Nieuwmarktcellen staan velen nog scherp voor ogen. Er moest wel het een en ander gebeuren,

want de buurt stond vol met verkrotte woningen. Maar uiteindelijk werd besloten om bij de wederopbouw na aanleg van de metro het oorspronkelijke stratenplan aan te houden, waardoor de buurt toch veel van de oude sfeer behield. De stedenbouwkundige structuur was een voorstel van architect Theo Bosch, die het vertrouwen van de bewoners had gewonnen.

Theo Bosch en zijn compagnon Aldo van Eyck vormden samen het architectenbureau Bosch en Van Eyck.

### Vijfhoekig

Herstel van het oude stratenpatroon betekende niet dat er alleen plek was voor kleine projecten in smalle straten. Bosch ontwierp een gevarieerd gebouw met diverse



1985

1985  
AWV bestaat  
75 jaar



1986

1986  
AWV verhuist naar  
Poeldijkstraat



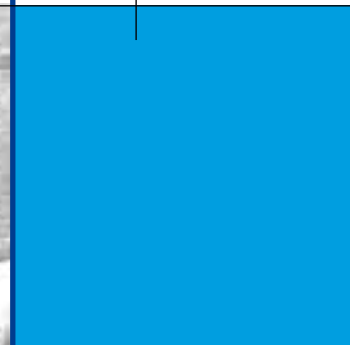
1987

4 mei 1987  
Onthulling gedenkteken  
Transvaalbuurt door  
burgemeester Van Thijn



1988

1988  
Feest in de grachten  
van Amsterdam:  
het Nederlands elftal  
wint het EK



1989

1989  
In november valt de  
Berlijnse muur



1990



woningtypen: van tweekamerwoningen tot maisonnettes met zes kamers. Vanwege de vijfhoekige vorm kreeg het pand al snel de bijnaam Pentagon. Door de markante plek vormt het Pentagon een soort toegangspoort naar de buurt. Onderin kwamen winkelruimtes en horeca. Bosch was een fel tegenstander van functiescheiding en pleitte voor architectuur met een menselijke maat. Hij zag een binnenstad het liefst als 'georganiseerde chaos'.



#### Op de metro

Het Pentagon staat letterlijk bovenop een metrobus. Bouwen bovenop een metrotunnel brengt de nodige technische risico's met zich mee. Na uitgebreid onderzoek werd besloten om bruggen te

#### Feiten

Architecten	Theo Bosch (1940-1994) (Bureau Bosch en Van Eyck)
Oplevering	1983
Aantal woningen	88
Soort woningen	twee- tot zeskamerwoningen
Stichtingskosten	4.997.000 gulden
Aanvangshuur 1983	361,55 - 585,00 gulden per maand
Huurprijs 2007	gemiddeld 442 euro per maand

slaan over de metrotunnel waarop het gebouw zou rusten. Als oplossing voor de geluidsoverlast werden rubber blokken onder het gebouw aangebracht, naar voorbeeld van de metro in Londen. Deze experimentele techniek ging de meeste Amsterdamse corporaties te ver; alleen de AWV durfde het aan. Met succes, want het Pentagon staat nog als een huis.

#### Junks

In de jaren tachtig en negentig werd de Amsterdamse binnenstad geteisterd door overlast van junks. Ook bewoners van het Pentagon hadden last van rondslingerende spuiten, rondhangende verslaafden, inbraken en gevoelens van onveiligheid. Allerlei maatregelen, zoals portiekafsluitingen, extra sloten, het opvullen van donkere hoekjes en het aanstellen van een

huismeester voor de Nieuwmarktbuurt hebben het woon- en leefklimaat sterk verbeterd. Het dichtmaken van de portieken was eigenlijk geheel tegen de zin van Theo Bosch. Maar hij sloot zijn ogen niet voor de realiteit en liet een medewerker het ontwerp voor de afsluitingen maken.

#### Zuiderkerkhof

Het Pentagon grenst aan de achterkant aan het Zuiderkerkhof, oorspronkelijk de begraafplaats bij de Zuiderkerk. Dit is nog herkenbaar aan het toegangspoortje met doodshoofden. In de Zuiderkerk bevindt zich nu het informatiecentrum voor ruimte, bouwen en wonen van de gemeente Amsterdam. Ook is deze kerk naamgever voor de Zuiderkerkprijs voor Amsterdamse architectuur die jaarlijks wordt toegekend.



**8 december 1990**

Staatssecretaris Heerma stelt bijgeplaatste lift in werking bij Loevestein

1990

**1991**

Inschrijving Tuinstad Sloten geopend, eerste paal gaat de grond in.

1991

**1992**

Wi Kon Trin neemt groepswoning in gebruik

1992

**1993**

Eerste portiekgesprekken vinden plaats

1993

**24 februari 1994**

Discussiemiddag t.g.v. verschijnen memoires Jan de Jong

1994



## 1990 - 1999 Nieuw Sloten

### Olympische Spelen

Hoezeer burgemeester Van Thijn zich er ook hard voor heeft gemaakt, de Olympische Spelen van 1992 gingen niet naar Amsterdam maar naar Barcelona. Toch heeft de kandidatuur Amsterdam wel iets opgeleverd: de locatie die gepland stond voor het Olympisch Dorp werd geschikt gemaakt voor nieuwbouw. Het gebied stond al op de nominatie voor woningbouw, maar de Olympische droom hielp mee de ontwikkeling te versnellen. De kassen in dit voormalige tuinbouwgebied maakten plaats voor een nieuwe wijk met voornamelijk laagbouw. Van de bijna 5000 woningen is 70 procent laagbouw, 23 procent behoort tot de sociale huursector. Nieuw Sloten wordt wel gezien als de eerste Vinex-

wijk van Amsterdam, hoewel de plannen al van voor de Vierde Nota Ruimtelijke Ordening Extra (Vinex) zijn. Opvallend is de hoge dichtheid van de bebouwing: 53 woningen per hectare. In latere nieuwbouwwijkgebieden - zoals De Aker - was meer plek voor groen.

### Maaseikpad

In deze nieuwbouwwijk bouwde de AWV 244 woningen aan het Maaseikpad en omgeving. Ook hier is het overgrote deel een-gezinswoningen met vier of vijf kamers. Daarnaast zijn er 44 portieketagewoningen. Het ontwerp is van architect Lucien Lafour wiens gebouwen vaak worden gekenmerkt door de verspreide gekleurde bakstenen in de gevel

en de zuiltjes bij de entree. Oorspronkelijk waren de binnentuinen openbare ruimte, maar dat bleek teveel overlast te geven. Daarom werden de tuinen afgesloten met hekken en zijn ze nu alleen toegankelijk voor bewoners.

### Jan de Jong

Tegen een van de gevels op de hoek van het Maaseikpad en de Zutendaalstraat zijn grijze marmeren stenen aangebracht. Dit is een gedenkteken ter ere van voormalig AWV-voorzitter Jan de Jong. De tekst luidt: 'Deze stenen zijn op 16 mei 1992 onthuld door voormalig voorzitter Jan de Jong ter herinnering aan zijn inzet voor de Algemene Woningbouw Vereniging gedurende ruim 55 jaar.' Jan de Jong kwam in 1935 bij de

AWV werken als jongste bediende nam in 1983 afscheid als voorzitter; zijn betrokkenheid als ere-lid van de vereniging bleef ook daarna bestaan.

### Paramaribo

Voor de AWV bouwde architect Lucien Lafour niet alleen deze woningen in een 'oerhollands' poldergebied. Hij ontwierp ook een gebouw voor de Surinaamse woongroep van ouderen Wi Kontren. Centraal in die groepswoning in Amsterdam Zuidoost is de tropische plantenkas. Lafour is een van de initiatiefnemers voor stichting Sekrepatu, een Surinaamse woningcorporatie. Dit project wordt ondersteund door de Amsterdamse stichting Brasa, waarvan de AWV een van de oprichters was.



1995

**1995**  
Zilveren huurders  
regeling gaat in

1996

**1 januari 1996**  
Het is zo ver,  
Archipel

1997

**1997**  
Woningen  
GWL-terrein  
opgeleverd

1998

**1998**  
Co Ellias en Aad Mikkers  
nemen afscheid

1999

**1999**  
Johan Cruijff opent  
buurtveiligheidspunt  
Betondorp

2000



**Feiten**

Architecten	Lucien Lafour (Bureau Lafour en Wijk)
Oplevering	1992
Aantal woningen	244
Soort woningen	200 eengezinswoningen, 44 portieketagewoningen
Stichtingskosten	29.664.000
Aanvangshuur 1992	gemiddeld 744 gulden per maand
Huurprijs 2007	gemiddeld 507 euro per maand

**Oud Sloten**

Naast de nieuwbouwwijk Nieuw Sloten ligt nog steeds het dorpje Oud Sloten. Ook hier heeft de AWW enkele woningen in bezit, gelegen langs het veldje de Vrije Geer. Dit weilandje werd in 1995 wereldberoemd in heel Amsterdam: de gemeente wilde het bestempelen voor woningbouw en de AWW was de aangewezen partij om daar te gaan bouwen. Maar de dorpsraad van Sloten dwong een referendum af en een meerderheid was tegen de bouwplannen. Daarom is hier dus nog steeds een open weiland.



**2000**  
Overgang Millennium  
verloopt zonder  
problemen

**2001**  
Aankondiging Fusie  
AWV, Patrimonium en  
Rochdale

**2002**  
Introductie  
van de Euro

**2002**  
Gerard Anderiesen volgt  
Ton de Roode op als  
directeur-bestuurder

**2003**  
Fusie AWV,  
Patrimonium en  
Rochdale van  
de baan

**2004**  
Hester van Buren:  
eerste vrouw in  
AWV-directie



## 2000 - 2007 Het Bastion

### Meer en Oever

Aan de oevers van de Sloterplass wordt gebouwd aan het project Meer en Oever. Verschillende nieuwbouwprojecten voor uiteenlopende doelgroepen hebben hier inmiddels het licht gezien. De AWV bouwde hier Het Bastion, een complex met 138 sociale huurwoningen, 10 vrije sector- en 10 Wibowoningen. Deze huurwoningen zijn in eerste instantie bestemd voor de bewoners van het eraanstaande complex Meer en Vaart dat moest worden gesloopt. Eerst bouwen, dan slopen, was het adagium en dat werd op deze

manier waar gemaakt. Op de plek van het inmiddels gesloopt complex Meer en Vaart komt nieuwbouwwijk 'De Nieuwe Wereld'.

### Meer en Vaart

Het naoorlogse complex Meer en Vaart was een ontwerp van Arthur Staal. Vier haakvormige bouwblokken waren herkenbaar aan de achthoekige openingen van de inpandige balkons - een specialiteit van de architect. De eerste van de in totaal 272 woningen werden in december 1958 opgeleverd; de bewoners waren 'de hemel te rijk'. Goedkoop waren de

woningen trouwens niet voor die tijd, omgerekend 40 euro per maand. Er waren eenkamerwoningen voor alleenstaanden, maar jonge gezinnen hadden al snel de overhand in deze uitbreidingswijk. Een van de eerste bewoners leende een zijkamertje uit waar een vroedvrouw elke week spreekuur kon houden. Dat was wel zo makkelijk, want anders moesten zwangere vrouwen met de bus naar Geuzenveld. Vanwege de nog hobbelige wegen kreeg die bus de bijnaam 'abortusbus'.

### Architectuur

Het Bastion is gebouwd bovenop een halfverdiepte parkeergarage. Een open plein bedekt met hout en toegankelijk via een imposante poort vormt het hart van het complex. Aan dit binnenterrein liggen maatschappelijke voorzieningen zoals vrouwencentrum Vrouw en Vaart, een medisch kinderdagverblijf en het kantoor van de huismeester. Het gebouw heeft een driehoekige vorm zodat de woningen zo veel mogelijk van de zon profiteren. Het gebouw, uitgevoerd in gele baksteen met een plint van natuursteen, staat op een talud en torent zo boven de omgeving uit. Met recht een bastion, maar dan met woningen en voorzieningen.



**2005**  
AWV verhuist naar  
Bos en Lommerplein

**2006**  
Oplevering Het Bastion

**2007**  
Winsemius reikt prijzen  
Lekker Wonen Wedstrijd uit

**1 juli 2008**  
Fusie AWV met  
Het Oosten

2005

2006

2007

2008

2009

2010



#### Goede buur

Naast de stadsvernieuwings-urgenten uit Meer en Vaart bood Het Bastion in de eerste maanden van zijn bestaan ook huisvesting aan een wel heel bijzondere groep urgenten. Bewoners van woningen aan het Bos en Lommerplein moesten in de zomer van 2006 hun huis verlaten omdat er constructiefouten waren geconstateerd. Na enkele nachten in een hotel of bij familie kozen vijftig bewoners voor tijdelijke huisvesting in het gloednieuwe Bastion. Voor de AWV, die kantoor houdt tegenover het Bos en Lommerplein, was het vanzelfsprekend om als goede buur deze oplossing aan te bieden. Medewerkers van het stadsdeelkantoor, dat ook ontruimd moest worden, konden de eerste dagen ook kantoor houden bij de AWV.

#### Denktank

Bewoners van Meer en Oever - naast Het Bastion ook de Schutterstoren en 't Waterfort - zijn vast van plan iets te maken van hun nieuwe leefomgeving. In november 2007 is een denktank opgericht van succesvolle en actieve bewoners die samen ideeën willen ontwikkelen die leiden tot meer onderling contact tussen bewoners en meer woonplezier. AWV-complexbeheerder Edgar Burleson denkt graag met hen mee.

#### Feiten

Architecten	Cees en Diederik Dam (Dam en Partners)
Oplevering	2006
Aantal woningen	138 woningen, 10 Wibbo-woningen, 10 vrije sectorwoningen.
Soort woningen	drie-, vier- en vijfkamerwoningen
Stichtingskosten	11.000.000 euro
Aanvangshuur 2006	sociale huur: 520 - 525 euro per maand vrije sector: 875 - 920 euro per maand
Huurprijs 2007	gemiddeld 553 euro per maand